

FAKTOGRAF – UDRUGA ZA INFORMIRANU JAVNOST

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ 2023.

SADRŽAJ

UVOD	3
MISIJA ORGANIZACIJE	3
VIZIJA ORGANIZACIJE	3
FAKTOGRAF.HR	4
Faktograf.hr u brojkama	4
Faktograf.hr u drugim medijima i njegov odjek u javnosti	5
AKTIVNOSTI FAKTOGRAFA – UDRUGE ZA INFORMIRANU JAVNOST	8
UMREŽAVANJE I ZAGOVARANJE	8
Nacionalne mreže i javne politike	8
Regionalno umrežavanje – SEE Check mreža	8
Javno zagovaranje i umrežavanje u Europi	9
Globalno umrežavanje i zagovaranje	9
OSTALE AKTIVNOSTI UDRUGE FAKTOGRAF	10
FINANCIJSKI IZVJEŠTAJ	12
OSNOVNA I GOSPODARSKA DJELATNOST	12
Osnovna djelatnost	12
Gospodarska djelatnost	13
SKUPŠTINE UDRUGE FAKTOGRAF U 2023. GODINI	14

UVOD

Faktograf – udruga za informiranu javnost neprofitna je medijska organizacija koja se zalaže za razvoj dobrog novinarstva, kritičkog mišljenja i informirane javnosti. Dobro novinarstvo za nas je ono koje smješta u kontekst, ističe bitno i razjašnjava nejasno.

Udruga je izdavač portala [Faktograf.hr](https://faktograf.hr), prvog medija u Hrvatskoj specijaliziranog za provjeru činjenica. Faktograf.hr član je [IFCN](#)-a (International Fact Checking Network), međunarodne mreže organizacija posvećenih fact-checkingu. Udruga Faktograf je također članica [EFCSN](#)-a, europske mreže organizacija za provjeravanje činjenica) te suosnivačica regionalne [SEE Check](#) mreže.

U ožujku 2024. udruga Faktograf pokrenula je novi medijski projekt – [Klimatski portal](#).

MISIJA ORGANIZACIJE

Faktograf je neprofitna medijska organizacija za razvoj dobrog novinarstva, kritičkog mišljenja, informirane javnosti. Dobro novinarstvo smješta u kontekst, ističe bitno, razjašnjava nejasno.

VIZIJA ORGANIZACIJE

Živjeti u društvu koje dijeli činjeničnu stvarnost – informirano društvo je otporno društvo.

FAKTOGRAF.HR

Faktograf.hr je neprofitni medij čiji je nakladnik Faktograf – udruga za informiranu javnost. Prvi je hrvatski medij specijaliziran za *fact-checking* – provjeru činjenične točnosti tvrdnji u javnom prostoru, koji djeluje od 2015. godine. Faktograf je član International Fact-Checking Networka (IFCN), međunarodne mreže organizacija posvećenih *fact-checkingu*, kao i Europske mreže organizacija za provjeravanje činjenica (EFCSN).

Faktografov novinarski tim u 2023. godini činile su novinarke Ana Benačić, Gabrijela Galić, Matea Grgurinović, Melita Vrsaljko i Anja Vladislavljević, novinar Ivan Nekić, specialistkinja za društvene mreže i razvoj publike Jordi Ilić te urednici Petar Vidov (glavni urednik do 1. listopada te urednik poddomene klima.faktograf.hr do kraja godine), Sanja Despot (zamjenica glavnog urednika do 1. listopada te glavna urednica do kraja godine), Ivana Živković (izvršna urednica) i Ivica Kristović (urednik rubrike “Razotkriveno” te zamjenik glavne urednice od 1. listopada). Redakcija je surađivala i s vanjskim suradnicima_cama.

Sukladno Programskoj osnovi, Faktograf.hr objavljuje isključivo autorske tekstove i druge oblike medijskog sadržaja.

U rubrici [“Ocjena točnosti”](#) ocjenjuju se tvrdnje političara i političkih aktera čija se točnost može mjeriti objektivnim činjenicama. U rubrici [“Razotkriveno”](#) ocjenjuje se točnost tvrdnji koje u javni prostor iznose digitalni mediji i korisnici društvenih mreža, u suradnji s Metom kroz njihov [Third Party Fact-Checking Program](#). U rubrici [“Pod povećalom”](#) dubinski se bavimo važnim političkim i društvenim temama. Rubrika [“Pitali ste”](#) rezervirana je za članke napisane temeljem pitanja naših čitateljica i čitatelja.

Budući da dezinformacijske i propagandne kampanje ne staju na granicama država, već kruže u granicama u kojima su jezično razumljive, na razini regije jugoistočne Europe pokrenuli smo [SEE Check](#) portal. Šest redakcija iz pet zemalja – [Raskrinkavanje.ba](#), [Raskrinkavanje.me](#), [Raskrinkavanje.rs](#), [Razkrinkavanje.si](#), [Fakenews.rs](#) i Faktograf.hr – svakodnevno prate i provjeravaju tvrdnje koje se pojavljuju u medijima, na društvenim mrežama te izjave političara i istaknutih javnih osoba. Naše članke prevodimo na engleski jezik kako bi bili dostupni i čitateljstvu izvan regije. U okviru rada regionalnog portala izrađujemo [zajedničke analize](#) i [članke](#) koji prikazuju situaciju s dezinformacijama u našoj regiji. Faktograf.hr u zajedničkoj redakciji predstavlja naša izvršna urednica Ivana Živković.

Faktograf.hr u brojkama

Faktograf.hr je u 2023. godini objavio **760** članaka. U rubrici “Pod povećalom” objavljeno je **100** članaka, a u rubrici “Ocjena točnosti” **91**. U rubrici “Razotkriveno” objavljeno je **537** članaka.

Portal Faktograf.hr se tijekom 2023. godine obratilo **278** čitateljica i čitatelja s upitom za provjeru točnosti objava i izjava te komentarima. Od 178 konkretnih upita na njih 60 ili 33% odgovorile smo člankom koji je objavljen u našoj rubrici [Pitali ste](#).

Tijekom 2021. godine pokrenule smo i [F-zin](#), Faktografov newsletter. Tijekom 2023. godine objavili smo **12** brojeva u tekstualnom i audio formatu. Newsletter šaljemo svakog posljednjeg ponedjeljka u mjesecu na mailove čitateljica i čitatelja koji žele primati taj oblik autorskog sadržaja portala Faktograf.hr. Svaki mjesec ima svoju temu, a za svaku temu pružamo širu sliku. Autorica F-zina je izvršna urednica Faktografa Ivana Živković. Od lipnja 2021. godine, kada je objavljen uvodnik, do kraja 2023. godine, F-zin je prikupio **975** pretplatnika.

Faktograf.hr je za vrijeme pandemije Covid-19 pokrenuo [Live blog: Dezinformacije o koronavirusu](#) kako bi svim našim čitateljima i čitateljicama na jednom mjestu bio dostupan pregled dezinformacija o Covidu-19. Ukupno je u Live blogu objavljeno **935** članaka, od čega u 2023. godini **97** članaka, što je gotovo duplo manje nego u 2022. godini. Ovo odgovara i činjenici da je Odlukom Vlade RH u svibnju 2023. godine proglašen kraj epidemije u Hrvatskoj, a ranije je Svjetska zdravstvena organizacija priopćila da više ne smatra Covid-19 globalnom zdravstvenom krizom.

Napad Rusije na Ukrajinu kreirao je još jednu frontu napada na činjenice. Ratu su prethodile dezinformacijske i propagandne kampanje koje dopiru do velikog broja ljudi. Zbog toga smo u veljači 2022. godine pokrenuli [Live blog: Rat u Ukrajini](#). U sklopu Live bloga objavljeno je 141 članaka, od čega **23** u 2023. godini. I ovdje primjećujemo smanjenje broja dezinformacija vezanih za rat u Ukrajini među hrvatskim korisnicima društvenih mreža.

Globalni događaji u 2023. godini potaknuli su nas na otvaranje još dva live bloga.

[Live blog: Rat na Bliskom Istoku](#) pokrenuli smo u listopadu, po početku najnovije eskalacije na Bliskom istoku, kako bi našim čitateljima i čitateljicama sve relevantne informacije bile dostupne na jednom mjestu. Tijekom 2023. godine objavili smo 25 članaka o dezinformacijama koje su dominantno distribuirane putem društvenih mreža.

Tijekom 2023. godine također smo primijetili da su korisnici društvenih mreža u Hrvatskoj izloženi sintetskim video i audio dezinformacijama, koje su generirane pomoću različitih alata umjetne inteligencije. Zasad je primarni cilj AI dezinformacija krađa osobnih podataka. Nažalost, izgledno je da na tome neće ostati – naše očekivanje je da će prisutnost digitalnih dezinformacija u predizbornim kampanjama u budućnosti samo rasti te da će alati generativne umjetne inteligencije dodatno olakšati kreiranje i vođenje dezinformacijskih kampanja te smo stoga pokrenuli [Live blog: AI dezinformacije](#). Tijekom 2023. godine uočili smo i razotkrili 13 takve dezinformacije.

Faktograf.hr u drugim medijima i njegov odjek u javnosti

Faktografovi tekstovi prenošeni su u brojnim medijima te smo kroz interni sustav praćenja zabilježile više od 300 spominjanja Faktografa tijekom 2023. godine, pri čemu je i u ovoj godini zabilježen značajan broj tekstova na rubnim portalima s ciljem narušavanja profesionalnog ugleda Faktografa, kao i napada na naše novinare i urednike.

Jedna od Faktografovih priča koja je zadobila značajnu pažnju javnosti i medija je ona [Ane Benačić o požaru u krugu pogona za preradu plastike Drava International d.o.o u Osijeku](#) koji je izbio 4. listopada 2023. godine oko 40 minuta iza ponoći. Na glasine da se plastika skladišti preko dopuštenih granica javno je reagirao vlasnik Drava Internationala Zvonko Bede rekavši: "Nitko ne može govoriti o 500.000 tona plastike. Niti jedan kilogram plastike nije ušao u Dravu, a da nije izvagati i obračunati." Koristeći povijesne satelitske snimke Google Eartha, Ana Benačić dokazala je da su optužbe o ilegalnom skladištenju plastike točne. Objedinjujući satelitske snimke s podacima prikupljenim od vatrogasaca te uspoređujući ih s dokumentacijom koja potkrepljuje dozvolu Drave International za preradu plastike, Ana Benačić uspjela je dokazati da tvornica skladišti puno više plastike nego što im je dopušteno. Naša specijalistkinja za društvene mreže i razvoj publike Jordi Ilić izradila je popratnu animaciju za ilustraciju otkrića. Sve je to objavljeno samo dva dana nakon incidenta, dok je požar još bio najvažnija medijska tema u Hrvatskoj. Nakon tog incidenta inspeksijskim nadzorom utvrđeno je kršenje brojnih zakona, a u konačnici je Državno odvjetništvo podnijelo optužnice koje potvrđuju naša saznanja o prekomjernim količinama plastike koja se ilegalno skladištila u krugu tvornice. Pučka pravobraniteljica također je pokrenula postupak povodom požara u Dravi International vezano uz

prava građana na čist, zdrav i održiv okoliš. Faktograf je nastavio pratiti slučaj te je objavio dva dodatna članka o ovom slučaju ([1,2](#)) i [dubinsku analizu primjene zakona o gospodarenju otpadom u Hrvatskoj](#).

Početak 2023. godine [Melita Vrsaljko objavila je istraživačku priču o uzgoju kalifornijske pastrve u Velebitskom kanalu](#). Naime, nakon što mu je Vlada 2019. godine u Velebitskom kanalu dodijelila koncesiju na pomorskom dobru za uzgoj kalifornijskih pastrvi na dvije lokacije, norveški investitor kojeg zastupa Miodrag Lacić, planirao je postaviti ribogojilišta na dodatnih pet lokacija duž tog istog kanala. To je izazvalo strahove u lokalnoj zajednici da će navedeni projekt, ako se ostvari u svom punom obujmu od ukupno sedam uzgajališta od Lukovog Šugarja do Novog Vinodolskog, drastično promijeniti krajobraz Velebitskog kanala i negativno utjecati na okoliš. Daljnjim istraživanjem teme [Melita Vrsaljko otkrila je i da je investitor bez potrebnih dozvola iskopao kanal do rijeke Une i u njega položio cijevi](#). Proces procjene utjecaja na ekološku mrežu pokrenuli su tek nakon što se Faktograf počeo raspitivati o legalnosti zahvata. [Priča se nastavila u 2024. godini](#), a Melita Vrsaljko za nju je nagrađena "Velebitskom degenijom" za 2023. godinu, nagradom za najbolje novinarske radove o zaštiti prirode i okoliša koju Zbor novinara za okoliš pri Hrvatskom novinarskom društvu dodjeljuje već 26 godina.

Još jedan slučaj iz Dalmacije zadobio je pažnju javnosti zahvaljujući Meliti Vrsaljko. [Melita Vrsaljko otkrila je kako su strani radnici](#) koji imaju dozvolu za rad u pogonu za preradu ribe Žuvela d.o.o, smješteni u ilegalnom kontejnerskom naselju u poslovno-industrijskoj zoni Šopot pored Benkovca, tik pored tvornice u kojoj su zaposleni. Tekst su prenijeli i drugi mediji kao što su [Jutarnji list](#) i [Net.hr](#) te su [radnici premješteni u prikladniji smještaj](#).

Značajnu pažnju javnosti i drugih medija (poput [Indexa](#), [Jutarnjeg lista](#), [Telegrama](#), [Nacionala](#) i drugih) zadobio je i tekst Faktografove vanjske suradnice Veronike Rešković u kojemu [istražuje tko su neki od vlasnika zemljišta](#) koji se navode u sporazumu Vlade RH i Grada Zagreba u vezi rekonstrukcije „Gradskog stadiona Maksimir“ i izgradnje ili rekonstrukcije objekata Katoličke Crkve na 10 lokacija u gradu Zagrebu.

Gabrijela Galić bavila se radničkim pravima, a njezin tekst [Radnici Čistoće nisu u zakonitom štrajku, riječ je o spontanom buntu zbog malih plaća i loših uvjeta rada](#) bio je jedan od najprenošenijih tekstova Faktograf.hr-a u 2023. godini. Gabrijela Galić često je pisala i o [socijalnim pravima građana](#) odgovarajući na njihove upite te su ti tekstovi i u 2023. godini bili među najčitanijima na portalu.

Sanja Despot kontinuirano je pratila pitanje [slobode medija](#) i [medijske legislative](#) u [Hrvatskoj](#) i Europskoj uniji. Faktograf je bio gotovo jedini hrvatski medij koji je pisao o donošenju [Europskog akta o slobodi medija \(EMFA\)](#). Također smo među prvima pisali i o [situaciji s medijskim i građanskim slobodama u Gruziji](#) te smo pratili napade političara na novinare i medije u Hrvatskoj ([1,2,3](#)). Pisali smo i o [napadima na fact-checkerske organizacije diljem Europe](#) te objavili [studiju slučaja](#) napada na redakciju Faktografa tijekom pandemije bolesti Covid-19.

Drugi su mediji prenosili i tekstove iz naše rubrike Razotkriveno u kojoj, kako joj naziv kaže, svakodnevno razotkrivamo dezinformacije koje se šire društvenim mrežama. Među najprenošenijim tekstovima je tekst urednika rubrike Ivica Kristovića [Božo Skoko i pravi razlozi zgražanja zbog "Herceg Bosne"](#). Ivica Kristović autor je i jednog od prenošenijih Faktografovih članka u kojem se bavio vječnim ljetnim pitanjem u Hrvatskoj - [koliko je turista stiglo na Jadransko more](#).

Ivan Nekić tijekom 2023. godine često je pisao o [lažnim nagradnim igrama](#) i [drugim internetskim prevarama](#) koje imaju za cilj krađu osobnih podataka građana, financijsku štetu i prodaju neprovjerenih ili lažnih medicinskih proizvoda. Samo u 2023. godini Faktograf.hr je razotkrio više od

50 lažnih nagradnih igara i drugih prevara. Ivan Nekić napisao je i nekoliko članaka o [chemtrailsima](#) koji su redovito najkomentiraniji članci na Faktografovom Facebook profilu.

Anja Vladislavljević pridružila se Faktografovoj redakciji u rujnu 2023. godine te je u tom zadnjem tromjesječju godine često pisala o događanjima tijekom rata na Bliskom Istoku. Njezinim [pregledom prvog vala dezinformacija na Internetu](#) otvorili smo [Live blog: Rat na Bliskom Istoku](#).

[Serijom tekstova o klimatskim promjenama i klimatskoj krizi](#) produbili smo dosadašnje bavljenje Faktografa ovom temom, a što je kulminiralo u 2024. godini pokretanjem Klimatskog portala jer, kako u Faktografu vjerujemo, nema važnije teme od klimatske krize. O klimatskim temama najviše su pisale Faktografove novinarke Matea Grgurinović, Ana Benačić i Melita Vrsaljko, koje od 2024. godine rade i na Klimatskom portalu. Matea Grgurinović ekstenzivno je pisala o top temi rubnih portala i hrvatskih dezinformatora početkom 2023. godine - [brašnu od kućnog zrikavca kojeg je Europska unija odobrila za stavljanje na tržište](#), a što je iskorišteno kako bi se promovirala teorija zavjere o nametanju različitih mjera koje štete stanovništvu od strane "globalnih elita", a u ime klimatske krize.

Tekstovi Petra Vidova - [Covid-19 je u Hrvatskoj ubio više od 18 tisuća ljudi. Kako je do toga došlo?](#), [Kako je HDZ zarobljavao i kupovao medije](#) i [Kako je sukob u Pevexu doveo do "afere Mreža" i smjene ministra Davora Filipovića](#) pružaju važan pregled ključnih tema koje su zaokupljale javnost u 2023. godini te predstavljaju trajnu vrijednost Faktografove arhive.

AKTIVNOSTI FAKTOGRAFA – UDRUGE ZA INFORMIRANU JAVNOST

UMREŽAVANJE I ZAGOVARANJE

Radi što kvalitetnije razmjene znanja i iskustva s kolegicama i kolegama koji se također bave provjeravanjem činjenica, Faktograf je aktivan i u brojnim mrežama i inicijativama na nacionalnoj, regionalnoj, europskoj i globalnoj razini.

Nacionalne mreže i javne politike

Tijekom 2023. godine Faktograf je surađivao s nizom neprofitnih medija i organizacija kao što su Kurziv – Platforma za pitanja kulture, medija i društva, Udruga za promicanje medijske kulture, umjetnosti i tolerancije “Lupiga – svijet kroz obične oči”, Savezom udruga Rojca i neprofitnim portalom Libela.org - portal o rodu spolu i demokraciji.

Tijekom 2023. Faktograf nije sudjelovao u javnim savjetovanjima na nacionalnoj razini.

Regionalno umrežavanje – SEE Check mreža

[SEE Check](#) je mreža šest organizacija iz pet zemalja Jugoistočne Europe koje od 2020. godine zajedno rade na promoviranju odgovornog novinarstva, poboljšanju kvalitete medijske pismenosti te suzbijanju misinformacija i dezinformacija u javnom prostoru. Čine je portali [Raskrinkavanje.ba](#), [Raskrinkavanje.me](#), [Faktograf.hr](#), [Raskrikavanje.rs](#), [Fakenews Tragač](#) te [Razkrinkavanje.si](#).

Tijekom 2023. [SEE Check](#) mreža je unaprijedila međusobno informiranje članica i rad svog upravnog tijela tako da je održavala redovite mjesečne online sastanke te organizirala susrete uživo u Podgorici, Sarajevu i na Pelješcu, a Faktografova savjetnica Jelena Berković u mreži je djelovala kao programska koordinatorica.

Među ostalim, razmjenjivana su iskustva s EU javnim politikama poput provedbe Kodeksa prakse o dezinformacijama, stupanja na snagu Akta o digitalnim uslugama i planiranja budućeg Akta o umjetnoj inteligenciji. Mreža je, k tome, sudjelovala u raspravama o proširenju EU-a kroz doprinos Berlinskom procesu i njegovom forumu za civilno društvo: tijekom 2022. godine na temu [Informacijskih poremećaja na Zapadnom Balkanu](#), a tijekom 2023. godine na temu [Digitalizacije i povezanosti](#).

Uz to, mreža je unutar sebe dijelila znanja i iskustva vezana uz stručna pitanja poput predizbornih kampanja ([panel u Podgorici](#)), standardizacije strukturiranih podataka (priprema za budući europski repozitorij), vjerodostojnosti medija ([Journalism Trust Initiative](#)) te prevencije uznemiravanja i napadanja provjeravatelja činjenica (radna grupa na Pelješcu), kao i komunikacije s online platformama (TikTok i Youtube). Sarajevsko udruženje građana “Zašto ne?” organiziralo je [11. POINT](#) konferenciju - tradicionalno okupljanje zainteresiranih za političku odgovornost i nove tehnologije na kojem se redovito okupljaju i članice SEE Checka.

Kroz provedbu projekta “SEECheck network – fighting disinformation and misinformation through a network of fact-checkers” proširila je suradnju s Faktoje - provjeravateljima činjenica iz Albanije te organizacijom Open Data Kosovo uz finansijsku podršku EU (EuropeAid/174154/DH/ACT/Multi).

Javno zagovaranje i umrežavanje u Europi

[Europska mreža organizacija za provjeravanje činjenica](#) službeno je pokrenuta tijekom 2022. godine zajedničkim djelovanjem organizacija za provjeravanje činjenica iz cijele Europe, a koje je verificirao

IFCN. Faktograf je aktivno sudjelovao u radu Europske mreže i to kroz rad Upravnog odbora u kojem je Ana Brakus, izvršna direktorica Faktografa, dok savjetnica Jelena Berković sudjeluje u radnoj skupini za javne politike. U svibnju 2023. godine Faktograf je dobio pozitivnu ocjenu u procesu verifikacije sukladnosti s [Europskim kodeksom standarda za nezavisne organizacije za provjeru činjenica](#).

Kodeks o dezinformacijama

Kao jedan od prvih potpisnika Kodeksa prakse o dezinformacijama ojačanog tijekom 2022. godine, Faktograf je u 2023. godini sudjelovao u radu Radne skupine za praćenje implementacije tog Kodeksa tako što je savjetnica Jelena Berković sudjelovala u radu podskupina za provjeravanje činjenica, monitoring, te posebne situacije (krize i izbori).

Pola godine uoči isteka roka online platformama da se prilagode EU Aktu o digitalnim uslugama, na stranici [Disinfocode.eu](#) svoje prve izvještaje o provedbi Kodeksa objavile su 32 platforme, industrijska udruženja, provjeravatelji činjenica i organizacije civilnog društva, a među njima i [Faktograf](#). U prvim komentarima EFCSN je zaključila da se [platforme trebaju drastično poboljšati](#) kako bi se uskladile s Kodeksom i Aktom o digitalnim uslugama, a organizacija Avaaz objavila je istraživanje prema kojem tvrtke koje upravljaju društvenim mrežama [nisu spremne za poštivanje nove EU regulacije](#).

Europski akt o slobodi medija

Za javno savjetovanje Europske komisije o nacrtu Europskog akta o slobodi medija, Faktograf – udruga za informiranu javnost oblikovala je [svoje komentare](#) te ujedno podržala i [komentare EFCSN-a](#).

Ana Brakus, izvršna direktorica Faktografa, u siječnju 2023. godine podržala je komentare Julie Angwin, američke novinarku, o [Delegiranoj uredbi o pristupu podacima predviđenoj Aktom o digitalnim uslugama](#).

Registar transparentnosti EU-a

Faktograf je u europskom Registru transparentnosti ([ID 521295644592-54](#)) ažurirao svoje podatke i registrirao svoje interese za javne politike vezane uz misinformacije i dezinformacije, poticajno okruženje za održivo novinarstvo u javnom interesu te poslovne modele za održivo novinarstvo u javnom interesu.

Globalno umrežavanje i zagovaranje

Faktograf je nastavio aktivno sudjelovati u radu IFCN-a, međunarodne mreže organizacija posvećenih *fact-checkingu*.

U lipnju 2023. održana je najveća svjetska *fact-checking* konferencija – Global Fact 10. u Seoulu u Južnoj Koreji na kojoj je kao predstavnica Faktografa sudjelovala Tajana Broz. U pripremama za 11. Global Fact sudjelovale su i članice SEE Checka podrškom za nominaciju Sarajeva kao iduće lokacije samita. “Provjeravatelji Činjenica u Bosni i ostatku Balkana bili su osnivači IFCN-a i neumorni u pokušajima da donesu točne, visoko kvalitetne informacije svojim zajednicama”, istaknula je Angie Drobnić Holan, direktorica IFCN-a prilikom objave da će se [tijekom 2024. samit organizirati u Sarajevu](#).

OSTALE AKTIVNOSTI UDRUGE FAKTOGRAF

Fraktografov tim sudjelovao je tijekom 2023. godina na nizu međunarodnih konferencija.

Međunarodni institut za medije (IPI) iz Beča u svibnju 2023. godine organizirao je [Svjetski kongres i Festival medijske inovacije](#) koji je okupio novinare, urednike i izdavače kako bi zajednički istražili ubrzani razvoj globalnog i tehnološkog okruženja i njegovog utjecaja na neovisno novinarstvo. Faktograf je kao IPI-jev partner u projektu [“Dekodiranje dezinformacijskih obrazaca europskih populista”](#) sudjelovao na panelu “Dekodiranje dezinformacija uz pomoć AI”, na kojem je izvršna direktorica Faktografa Ana Brakus predstavila rezultate istraživanja [“Napadi na medije za provjeru činjenica u Europi”](#).

Sarajevsko udruženje građana “Zašto ne?” u lipnju je organiziralo [11. Point konferenciju](#) s temom političke odgovornosti i novih tehnologija. Na dvodnevnoj konferenciji Faktograf je sudjelovao u tri panela – viša savjetnica Jelena Berković bila je jedna od panelistkinja na temu kako Balkan može koristiti alate Europske unije u kontekstu popravljivanja našeg digitalnog okruženja, izvršna direktorica Ana Brakus pričala je o napadima na *fact-checkere*, s naglaskom na specifične napade na novinarku i medijske radnice, a programska koordinatorica Tajana Broz moderirala je razgovor s Corinnom Vetter iz berlinskog SUPERR Laba, koji se bavi povezivanjem feminizma i tehnologije te radi na razvijanju rodno osjetljivih tehnoloških politika.

[10. Global Fact](#), godišnji *fact-checkerski samit*, ove se godine održao krajem lipnja u južnokorejskom Seulu u organizaciji instituta Poynter i međunarodne *fact-checkerske* mreže IFCN. Na najvećem globalnom okupljanju *fact-checkera*, istraživača i predstavnika platformi, Faktograf je predstavljala programska koordinatorica Tajana Broz. U okviru sesije “Kako pomoći svom timu s internetskim uznemiravanjem”, predstavnica Faktografa govorila je o studiji slučaja [“Dezinformacijske kampanje – pogonsko gorivo za napade i mržnju”](#) te predstavila Faktografove politike podrške i zaštite od *online* i drugih oblika uznemiravanja novinara i novinarki. Prije službenog početka Global Facta održan je i sastanak šire grupe EFCSN-a na kojem se razgovaralo o aktivnostima mreže u nadolazećem periodu.

Faktografova novinarka Matea Grgurinović tijekom 2023. godine bila je dio treće generacije Oxfordove mreže za klimatsko novinarstvo (The Oxford Climate Journalism Network), a koja je uključila sto novinara iz 57 zemalja. Program je to Reutersovog instituta za novinarstvo, čiji je cilj poticanje novinara i urednika u izvještavanju o klimatskim promjenama. Novinarka Melita Vrsaljko sudjelovala je na [European Climate Reporting Bootcamp](#) u Bonnu u Njemačkoj zajedno s novinarima, urednicima i inovatorima iz više od 20 europskih redakcija.

Faktografovi Petar Vidov, Jelena Berković i Ana Brakus bili su u studijskom posjetu Full Factu, britanskoj organizaciji za provjeravanje činjenica čije AI alate za identificiranje netočnih tvrdnji je istkanuo i [Reutersov Institut za studij novinarstva](#) pri Sveučilištu u Oxfordu u svojim predviđanjima za 2024. godinu, a u sklopu projekta [“Umjetna inteligencija i dezinformacije”](#) što ga je financijski podržalo Veleposlanstvo UK u Hrvatskoj.

U srpnju 2023. godine Faktograf je [objavio analizu pionirskog istraživanja](#) koje se bavi utjecajem *online* uznemiravanja i napada na organizacije za provjeru činjenica u Europi. Istraživanje je prikupilo iskustva iz 41 medija specijaliziranih za provjeru činjenica koje vodi 40 organizacija iz 28 europskih zemalja. Istraživanje je provela Tijana Cvijetićanin u sklopu projekta “Dekodiranje dezinformacijskih obrazaca europskih populista” kojeg vodi Međunarodni institut za medije (IPI) u partnerstvu s Faktografom i njemačkim dnevnikom TAZ. Projekt financira Europski fond za medije i informiranje kojim upravlja Zaklada Calouste Gulbenkian. Rezultati istraživanja pokazali su da je 9 od 10 organizacija za provjeru činjenica, koje su sudjelovale u istraživanju, bilo izloženo kampanjama klevetanja i napadima na internetu. Zabrinjavajuće visok broj – 7 od 10 ispitanika koji su doživjeli

online napade bili su izloženi kampanjama koje uključuju dugotrajno i/ili koordinirano uznemiravanje – primjerice uhođenje, kampanje klevetanja, govor mržnje, *doxing* i rodno uvjetovano nasilje. *Fact-checkeri* obično ne prijavljuju ove napade policiji zbog nedostatka povjerenja da će njihove tvrdnje biti istražene. Najčešća taktika koja se koristi za uznemavanje *fact-checkera* je širenje dezinformacija, teorija zavjere i drugih narativa kojima je cilj provjeru činjenica pokazati kao štetnu ili čak kriminalnu aktivnost. SLAPP tužbe se također sve više koriste kako bi obeshrabrile one koji se bore protiv dezinformacija. Stoga je potrebno prepoznati da namjera iza ovih različitih oblika uznemiravanja nije samo diskreditacija pojedinačnih medija za provjeru činjenica, već i omalovažavanje općih napora u borbi protiv dezinformacija. U sklopu istraživanja objavljene su i preporuke platformama, vlastima i samim redakcijama za rješavanje ove situacije.

Od ostalih aktivnosti ističemo:

- Ana Brakus sudjelovala je na tribini The Rise of the Fact-checking Movement: Ensuring the Truth is Heard in the Western Balkans u organizaciji German Marshall Fund.
- Jelena Berković posjetila je maturante i maturantice Upravne škole Zagreb u sklopu izvannastavne aktivnosti "Detektivi istine - otpornost na medijsku manipulaciju i dezinformacije", koju škola organizira u suradnji s Gradskom knjižnicom Kustošija.
- Sanja Despot i Ana Brakus održale su novinarima i novinarkama iz Sjeverne Makedonije predavanje o radu Faktografa uz raspravu o medijskim slobodama i ulozi Europske unije.
- Melita Vrsaljko sudjelovala je na tribini o istraživačkom novinarstvu u Zadru.
- Petar Vidov i Jelena Berković održali su edukaciju o fact-checkingu za Savez udruga Rojca i njihove partnere, dok su Ana Brakus i Ivan Nekić održali edukaciju o fact-checkingu za redakciju portala Libela.

Faktograf je tijekom 2023. godine provodio ukupno devet projekata koji su sažeto prikazani u poglavlju [Osnovna djelatnost](#) te detaljnije na [web stranici udruge](#).

FINANCIJSKI IZVJEŠTAJ

Faktograf – udruga za informiranu javnost ostvarila je u 2023. godini ukupan prihod od 606,358.68 € te ukupan rashod od 601,082.13 €, što je rezultiralo ukupnim (bruto) viškom prihoda od 180,522.00 €.

Prihodi imaju sljedeću strukturu: prihodi po posebnim propisima iznose 106.240,89 €, prihodi od donacija iznose 95.211,47 €, prihodi od članarina 199,28 €, prihodi od pružanja usluga 401.868,57 €, prihodi od imovine 2.838,47 €, iz čega je vidljivo da prihodi od gospodarske djelatnosti u 2023. čine 66,27 % ukupnog prihoda udruge u 2023. godini.

Rashodi ostvareni u 2023. godini imaju sljedeću strukturu: materijalni rashodi iznose 146.526,03 €, rashodi za radnike 428.324,73 €, financijski rashodi 23.665,24 €, rashodi amortizacije 2.565,99 €, te ostali rashodi 0,14 €, čime je vidljivo da rashodi za radnike, koji se sastoje od neto plaća, doprinosa na plaće i ostalih rashoda za radnike iznose 71,25 % rashoda udruge u 2023. godini.

S obzirom na manjak prihoda ostvaren kroz obavljanje gospodarske djelatnosti u 2023. godini, udruzi nije utvrđena obveza poreza na dobit.

Financijski izvještaj nalazi se [na web-stranici udruge Faktograf](#).

OSNOVNA I GOSPODARSKA DJELATNOST

Osnovna djelatnost

U 2023. godini udruga Faktograf provodila je ukupno devet projekata financiranih bespovratnim sredstvima, a o kojima su detaljne informacije objavljene na internetskoj stranici udruge u rubrici [Projekti i suradnje](#). Popis provedenih projekata sažeto je prikazan u tablici:

DAVATELJ BESPOVRATNIH SREDSTAVA	NAZIV PROJEKTA	UKUPNI IZNOS ODOBRENE PODRŠKE	UKUPNI IZNOS ZA AKTIVNOSTI FAKTOGRAFA	TRAJANJE PROJEKTA
Agencija za elektroničke medije u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti	Činjenice o klimatskoj krizi – klima.faktograf.hr	198.811,44 €	166.015,04 €	2022.-2024. (U TIJEKU)
Europski fond za medije i informiranje (EMIF, Zaklada Calouste Gulbenkian)	Dekodiranje dezinformacijskih obrazaca 2 (partneri, nositelj Međunarodni institut za medije IPI, Austrija)	149.587,66 €	44.560,35 €	2023.-2024. (U TIJEKU)

National Endowment for Democracy	Poticanje poboljšanih medijskih standarda (nositelji)	180.000,00 USD	180.000,00 USD	2022.-2024. (U TIJEKU)
Agencija za elektroničke medije	Šira slika	10.064,29 €	10.064,29 €	2023. (ZAVRŠEN).
Britansko veleposlanstvo u Zagrebu	Umjetna inteligencija i dezinformacije	2.970 €	2.970 €	2023.-2024. (ZAVRŠEN)
Europski fond za medije i informiranje (EMIF, Zaklada Calouste Gulbenkian)	Dekodiranje dezinformacijskih obrazaca (partneri, nositelj Međunarodni institut za medije IPI, Austrija)	129.527,96 EUR	44.345,40 EUR	2022.-2023. (ZAVRŠEN)
Veleposlanstvo SAD-a u Hrvatskoj	Činjenice o klimatskoj krizi (nositelji)	18.031,00 USD	18.031,00 USD	2022.-2023. (ZAVRŠEN)
Active citizens fund (upravitelj fonda Slagalice - Zaklada za razvoj javne zajednice)	FUNDME - Formalno udruživanje neprofitnih digitalnih medija (partneri, nositelj Udruga za promicanje medijske kulture, umjetnosti i tolerancije „Lupiga – svijet kroz obične oči“)	29.992,40 EUR	4.000,00 EUR	2022.-2023. (ZAVRŠEN)
Europska komisija	Profact: istraživanje, edukacija, provjera činjenica i razotkrivanje dezinformacijskih narativa povezanih s COVID-19 u Hrvatskoj (partneri, nositelj Gong)	410.178,54 EUR	42.384,13 EUR	2021.-2023. (ZAVRŠEN)

Gospodarska djelatnost

Od travnja 2019. godine Faktograf.hr sudjeluje u radu Metinog Third Party Fact-Checking programa kojemu je cilj suzbijanje misinformacija na Facebooku i Instagramu. Suradnju u programu Faktograf.hr nastavio je i tijekom 2023. godine.

Krajem 2023. godine započeli smo rad na pripremi kampanje medijske pismenosti o dezinformacijama u kontekstu izbora s platformom Tik Tok.

SKUPŠTINE UDRUGE FAKTOGRAF U 2023. GODINI

Tijekom 2023. godine održane su četiri sjednice Skupštine: 25. siječnja, 27. veljače, 6. lipnja i 15. prosinca.

Na siječanjskoj sjednici Skupštine uskladili smo Faktografov Pravilnik o radu s novim Zakonom o radu te smo donijeli Odluku o osnovici plaće za 2023. godinu.

U veljači smo usvojili Financijski izvještaj za 2022. godinu kojeg je pripremilo ovlašteno knjigovodstvo.

Lipanjaska skupština bila je izborna te je za izvršnu direktoricu ponovno izabrana Ana Brakus, dok je za zamjenicu izvršne direktorice izabrana Tajana Broz. Ujedno smo usvojili i Izvještaj o radu udruge za 2022. godinu.

Na redovnoj zimskoj sjednici Skupštine održanoj 15. prosinca 2023. godine usvojene su izmjene Statuta, Pravilnika o radu te Pravilnika o financijskom poslovanju i upravljanju imovinom. Usvojene su i I. Izmjene Financijskog plana za 2023. godinu te Financijski plan i Plan rada za 2024. godinu.

Svi navedeni dokumenti nalaze se na [stranici udruge Faktograf](#), a koja uz dokumente sadrži i sve informacije vezane za rad udruge te projekte koje udruga provodi.